

ІНСТРУКЦІЯ

№1-НС

щодо дій співробітників, викладачів, здобувачів освіти та тимчасово переміщених осіб (які проживають в гуртожитках ДВНЗ ПДАБА) у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій природного, соціального техногенного та воєнного характеру на території ДВНЗ ПДАБА

Уточнено на _____

1. Загальні положення

1.1 Терміни:

Надзвичайна ситуація (НС) - обстановка на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності.

Надзвичайна ситуація техногенного характеру - порушення нормальних умов життя та діяльності людей на окремій території чи об'єкті на ній або на водному об'єкті унаслідок транспортної аварії (катастрофи), пожежі, вибуху, аварії з викиданням (загрозою викидання) небезпечних хімічних, радіоактивних і біологічно небезпечних речовин, раптового руйнування споруд; аварії в електроенергетичних системах, системах життєзабезпечення, системах телекомунікацій, на очисних спорудах, у системах нафтогазового промислового комплексу, гідродинамічних аварій тощо.

Надзвичайна ситуація природного характеру - порушення нормальних умов життя та діяльності людей на окремій території чи об'єкті на ній або на водному об'єкті, пов'язане з небезпечним геофізичним, геологічним, метеорологічним або гідрологічним явищем, деградацією ґрунтів чи надр, пожежею у природних екологічних системах, зміною стану повітряного басейну, інфекційною захворюваністю та отруєнням людей, інфекційним захворюванням свійських тварин, масовою загибеллю диких тварин, ураженням сільськогосподарських рослин хворобами та шкідниками тощо.

Надзвичайна ситуація соціального характеру - порушення нормальних умов життя та діяльності людей на окремій території чи об'єкті на ній або на водному об'єкті, спричинене протиправними діями терористичного і антиконституційного спрямування, або пов'язане із зникненням (викраденням) зброї та небезпечних речовин, нещасними випадками з людьми тощо.

Надзвичайна ситуація воєнного характеру - порушення нормальних умов життя та діяльності людей на окремій території чи об'єкті на ній або на водному об'єкті, спричинене застосуванням звичайної зброї або зброї масового ураження, під час якого виникають вторинні чинники ураження населення, що її визначають в окремих нормативних документах.

Аварія - небезпечна подія техногенного характеру, що спричинила ураження, травмування населення або створює на окремій території чи території суб'єкта господарювання загрозу життю або здоров'ю населення та призводить до руйнування будівель, споруд, обладнання і транспортних засобів, порушення виробничого або транспортного процесу чи спричиняє наднормативні, аварійні викиди забруднюючих речовин та інший шкідливий вплив на навколишнє природне середовище.

1.2 Найбільш ймовірними надзвичайними ситуаціями можуть бути:

- аварії на хімічно – небезпечних об'єктах з викидом сильнодіючих ядовитих речовин;
- пожежі локального типу (промислові та адміністративні будівлі);
- загрози появи токсичних речовин;
- аварії систем життєзабезпечення (водогін, каналізація, опалення, електропостачання, вентиляція, газ);
- інфекційні та інші масові захворювання людей;
- надходження інформації про можливий терористичний акт;
- підозрілі поштові відправлення;
- отримання інформації про штормове попередження;
- тероризм;
- військові дії.

1.3 При загрозі виникнення або виникнення надзвичайної ситуації керівником закладу вводиться один із режимів діяльності:

- режим підвищеної готовності - встановлюється тимчасово у разі загрози виникнення надзвичайної ситуації залежно від прогнозованих наслідків і можливого рівня надзвичайної ситуації.
- режим надзвичайної ситуації - встановлюється тимчасово у разі виникнення надзвичайної ситуації з тяжкими наслідками.

1.4 Збереження матеріальних цінностей у період загрози та виникнення НС.

1.4.1 Усі працівники закладу повинні вжити необхідних заходів щодо зберігання матеріальних цінностей при загрозі або виникненні надзвичайних ситуацій.

1.4.2 Заходи із захисту від надзвичайних ситуацій або з ліквідації їхніх наслідків повинні враховувати необхідність попередження або зменшення можливих збитків закладу.

1.4.3 Відповідальність за організацію охорони майна закладу під час захисту від НС або ліквідації їхніх наслідків покладається на керівника ДВНЗ ПДАБА (ректора).

1.5 Усі працівники закладу, незалежно від займаних посад, повинні знати та суворо виконувати вимоги інструкції щодо дій при загрозі або виникненні НС. За невиконання вимог Інструкції персонал закладу може бути притягнутий до адміністративної відповідальності.

2. Правила поведінки і дії при виникненні НС техногенного характеру

Оповіщення про аварію (катастрофу) на радіаційно небезпечному об'єкті проводить обласний штаб цивільного захисту (ЦЗ), управління з питань НС і ЦЗ населення області. З цією метою по обласній (міських і районних) радіотрансляційній мережі передається спеціальне повідомлення.

Дублювання повідомлення здійснюється за допомогою радіо, телебачення і рухомих звукомовних установок, а також інформація про НС доводиться до персоналу керівництвом закладу.

2.1 Радіаційна небезпека:

- При оголошенні радіаційної небезпеки не панікуйте, слухайте повідомлення.

- Попередьте сусідів по роботі.

- Уточніть час та місце збору для евакуації.

- Зменшіть проникнення радіаційних речовин в приміщення: щільно закрийте вікна та двері, щілини заклейте.

- Підготуйтеся до можливої евакуації: упакуйте у герметичні пакети та складіть у валізу документи, цінності та гроші, предмети першої необхідності, ліки, мінімум білизни та одягу, запас консервованих продуктів на 2-3 доби, питну воду. Підготуйте найпростіші засоби санітарної обробки (мильний розчин для обробки рук).

- Перед виходом з приміщення від'єднайте всі споживачі електричного струму від електромережі, вимкніть газ та воду.

2.2 Дії у випадку раптового виникнення радіаційної небезпеки:

2.2.1 З одержанням повідомлення про радіаційну небезпеку негайно укрийтеся в приміщенні. Стіни дерев'яного будинку послаблюють іонізуюче випромінювання в 2 рази, цегляного - у 10 разів; заглиблені укриття (підвали): з покриттям із дерева у 7 разів, з покриттям із цегли або бетону у 40 - 100 разів.

2.2.2 Уникайте паніки. Слухайте повідомлення органів влади з питань НС.

2.2.3 можливість проникнення радіаційних речовин в приміщення.

2.2.4 Проведіть йодну профілактику. Йодистий калій вживати після їжі разом з чаєм, соком або водою 1 раз на день протягом 7 діб. Водноспиртовий розчин йоду приймати після їжі 3 рази на день протягом 7 діб. Наносити на поверхню кінцівок рук настоянку йоду у вигляді сітки 1 раз на день протягом 7 діб.

Дозування:

Таблетки калію йодиду (1 т = 250 мг)

Дорослі та діти старше 2х років – 125 мг – ½ таб.

Діти віком до 2 років – 40 мг = 1/6 таб.

Таблетки необхідно придбати в аптеці або отримати в лікувально-профілактичному закладі в перші години після аварії (катастрофи).

Розчин 5% йоду

Дорослі та діти старше 14 років – 40 крапель усередину

Діти 5 – 14 років – 20 крапель усередину

Діти 2 – 5 років – 20 крапель на шкіру

Діти молодші 2 років – 10 крапель на шкіру 4 дн.

2.2.5 Уточніть місце початку евакуації.

2.2.6 Швидко зберіть необхідні документи, цінності, ліки, продукти, запас питної води, найпростіші засоби санітарної обробки та інші необхідні вам речі у герметичну валізу.

2.2.7 По можливості негайно залишіть зону радіоактивного забруднення.

2.2.8 Перед виходом з приміщення вимкніть джерела електро-, водо- і газопостачання, візьміть підготовлені речі, одягніть (респіратор, ватно-марлеву пов'язку), верхній одяг (плащ, пальто, накидка), гумові чоботи.

2.2.9 З прибуттям на нове місце перебування, проведіть дезактивацію засобів захисту, одягу, взуття та санітарну обробку шкіри на спеціально обладнаному пункті або ж самостійно (зняти верхній одяг, ставши спиною проти вітру, витрясти його; повісити одяг на перекладину, віником або щіткою змести з нього радіоактивний пил та вимити водою; обробити відкриті ділянки шкіри водою або розчином (типу ІПП-8), який буде виданий кожному. Для обробки шкіри можна використовувати марлю чи просто рушники.

2.2.10 Дізнайтеся у місцевих органів державної влади адреси організацій, що відповідають за надання допомоги потерпілому населенню.

Запам'ятайте!

Використовуйте для харчування лише продукти, що зберігалися у зачинених приміщеннях, консервацію і не зазнали радіоактивного забруднення; не вживайте овочі, які росли на забрудненому ґрунті; не пийте молоко від корів, які пасуться на забруднених пасовиськах.

Не пийте воду із відкритих джерел та із мереж водопостачання після офіційного оголошення радіаційної небезпеки, колодязі накрийте.

Уникайте тривалого перебування на забрудненій території.

У приміщеннях, щодня робіть вологе прибирання, бажано з використанням миючих засобів.

У разі перебування на відкритій, забрудненій радіоактивними речовинами місцевості, обов'язково використовуйте засоби захисту:

для захисту органів дихання - протигазом, респіратором, ватно-марлевою чи протипиловою пов'язкою, зволоженою марлевою пов'язкою, хустинкою або будь-якою частиною одягу; *для захисту шкіри* - спеціальним захисним одягом типу ОЗК, плащем з капюшоном, накидкою, комбінезоном, гумовим взуттям і рукавицями.

2.3 Хімічна небезпека.

Найбільшу небезпеку для населення становлять аварії на хімічно небезпечних об'єктах, які виробляють, використовують у технологічному процесі виробництва, зберігають та транспортують хімічно- небезпечні речовини (ХНР) аміак, азотну, сірчану кислоту, сірчаний ангідрид та хлор.

Аварії (катастрофи) можуть супроводжуватись викидом (виливом) небезпечних хімічних речовин в атмосферу і на поверхню ґрунту.

Вдихання зараженого повітря може призвести до ураження органів дихання, а також очей, шкірних покривів та інших органів.

Найбільш розповсюдженими хімічно-небезпечними речовинами на Україні є хлор, аміак, різні хімікати, пестициди, кислоти та інші хімічні сполуки.

ХЛОР - це газ зеленувато-жовтого кольору з різким задушливим запахом. Важчий за повітря. При випаровуванні і з'єднанні з парою води в повітрі стелиться над землею у вигляді туману зеленувато-білого кольору, може проникати в нижчі і підвальні приміщення будинків і споруд. При виході в атмосферу з несправних ємностей димить. Пара сильно подразнює органи дихання, очі і шкіру.

Ознаки отруєння: різка біль у грудях, сухий кашель, блювання, порушення координації руху, задуха, різь в очах, сльозотеча. При вдиханні великих концентрацій можлива смерть.

Засоби індивідуального захисту: цивільні протигази усіх типів, камери захисні дитячі, а при їх відсутності — **ватно-марлева пов'язка або рушник, попередньо змочені водою або 2-%-вим розчином питної соди (20 гр на 1 літр води).**

АМІАК - це безбарвний газ із різким задушливим запахом. Легший за повітря. Добре розчиняється у воді. При виході в атмосферу з несправних ємностей димить. Небезпечний при вдиханні. Пара сильно подразнює органи дихання, очі і шкіру. Ознаки отруєння: прискорене серцебиття, порушення частоти пульсу,

нежить, кашель, різь в очах і сльозотеча, важке дихання, а при тяжкому отруєнні - нудота і порушення координації руху, маревний стан. При високих температурах можлива смерть.

Засоби індивідуального захисту на об'єктах, що використовують аміак: промислові марки КД і М, ізолюючі і киснево-ізолюючі протигази. При їх відсутності - **ватно-марлева пов'язка або рушник, попередньо змочені водою або 5% розчином лимонної кислот (1 пакет (100 гр) на 2 літри води).**

2.3.1 Дії у випадку загрози виникнення хімічної небезпеки:

- Сирени і переривчасті гудки підприємств - це сигнал "**Увага всім**". Негайно ввімкніть приймач радіотрансляційної мережі, або телевізор. Уважно слухайте інформацію про НС та порядок дій.

- При оголошенні хімічної небезпеки уникайте паніки.

- Попередьте сусідів по роботі.

- Виконайте заходи щодо зменшення проникнення отруйних речовин в квартиру (будинок): щільно закрийте вікна та двері, щілини заклейте.

- Уточніть місце збору для евакуації та час її початку. Підготуйтеся: упакуйте у герметичні пакети та складіть у валізу документи, цінності та гроші, предмети першої необхідності, ліки, мінімум білизни та одягу, запас консервованих продуктів на 2-3 доби.

- Перед виходом з приміщення вимкніть джерела електро-, водо- і газопостачання, візьміть підготовлені речі, одягніть засоби захисту.

2.3.2 Дії у випадку раптового виникнення хімічної небезпеки:

- Уникайте паніки. З одержанням повідомлення (по радіо або іншим засобам оповіщення) про викид (розлив) в атмосферу ХНР та про небезпеку хімічного зараження, виконайте передбачені заходи.

- Надягніть наявні засоби індивідуального захисту органів дихання та найпростіші засоби захисту шкіри.

- По можливості негайно залишіть зону хімічного забруднення.

- Якщо засобів індивідуального захисту немає і вийти із району аварії неможливо, залишайтеся у приміщенні і негайно та надійно **герметизуйте приміщення!** Зменшить можливість проникнення ХНР (парів, аерозолів) у приміщення: щільно закрийте вікна та двері, димоходи, вентиляційні люки, щілини в рамах вікон та дверей заклейте, вимкніть джерела газо-, електропостачання та загасіть вогонь у печах. Чекайте повідомлень органів влади з питань НС за допомогою засобів зв'язку.

- Знайте, що уражаюча дія конкретної ХНР на людину залежить від її концентрації у повітрі та тривалості, тому якщо немає можливості покинути небезпечну зону не панікуйте і продовжуйте вживати заходи безпеки.

- Швидко зберіть необхідні документи, цінності, ліки, продукти, запас питної води та інші необхідні речі у герметичну валізу та підготуйтеся до евакуації.

- Залишаючи приміщення вимкніть джерела електро-, водо- і газопостачання, візьміть підготовлені речі, одягніть засоби захисту.

- Виходьте із зони хімічного зараження в бік, **перпендикулярний напрямку вітру** та обходьте тунелі, яри, лощини - в низинах може бути висока концентрація ХНР.

- При підозрі на ураження ХНР уникайте будь-яких фізичних навантажень, необхідно пити велику кількість рідини (чай, молоко, сік, вода) та звернутися до медичного закладу.

- Вийшовши із зони зараження, зніміть верхній одяг, ретельно вимийте очі, ніс та рот, по можливості прийміть душ.

- З прибуттям на нове місце перебування, дізнайтеся у місцевих органів державної влади та місцевого самоврядування адреси організацій, що відповідають за надання допомоги потерпілому населенню.

2.4 Пожежі

2.4.1 У разі виникнення пожежі або її ознаки (задимлення, запах горіння або тління різних матеріалів, підвищення температури в приміщенні тощо):

- негайно повідомити про це службу порятунку за телефоном: **101** (при цьому слід чітко назвати адресу об'єкта, місце виникнення пожежі, а також свою посаду та прізвище);

- організувати оповіщення працівників та відвідувачів про пожежу;

- організувати евакуацію людей з будівлі до безпечного місця;

- повідомити керівництво про виникнення пожежі;

- вжити заходів для збереження матеріальних цінностей та гасіння (локалізації) пожежі наявними засобами пожежогасіння;
- організувати зустріч пожежних підрозділів;
- у разі необхідності викликати інші аварійно-рятувальні служби (медичну, газову та ін.);
- виходячи з приміщення, де виникла пожежа, потрібно щільно зачинити двері, щоб зменшити надходження кисню до приміщення.

2.4.2 У разі прибуття на місце пожежі:

- перевірити, чи викликана пожежна охорона (продублювати повідомлення), довести подію до відома керівництва;
- організувати евакуацію працівників;
- забезпечити виведення з небезпечної зони людей, які не беруть безпосередньої участі в ліквідації пожежі;
- виконати заходи, що сприяють запобіганню розвитку пожежі та задимленості будівлі;
- перевірити спрацювання установок пожежегасіння та протидимового захисту;
- організувати зустріч підрозділів пожежної охорони, подати їм допомогу у виборі найкоротшого шляху для під'їзду до осередку пожежі та в підключенні до джерел пожежного водопостачання.

2.5 Аварії на мережах газозабезпечення

При виявленні запаху газу в приміщеннях, підвалах, під'їздах, у дворі або на вулиці необхідно:

- повідомити аварійну службу;
- організувати провітрювання приміщень шляхом відкривання вікон і дверей;
- організувати чергування біля входів у приміщення з метою недопущення заходу до приміщення людей до приїзду бригади аварійної газової служби;
- при прибутті бригади аварійної газової служби діяти за їх вказівками;
- вжити заходів щодо виведення людей із загазованого середовища та при появі відкритого вогню або іскри;
- до прибуття аварійної бригади організувати в приміщенні протяг.

У загазованому приміщенні: Для запобігання виникнення іскріння, яке може привести до вибуху (загорання газоповітряної суміші), забороняється:

- вмикати і вимикати електричні прилади (освітлення, печі, каміни, праски, телевізори, магнітофони, радіо, дрилі та інші);
- користуватися електричними і акумуляторними ліхтарями, які не мають вибухонебезпечного виконання;
- користуватися електродзвоником;
- дзвонити по телефону;
- виконувати дії з металевими предметами (для виключення удару один об одного);

- користуватися відкритим вогнем (запалювати сірники або запальничку, палити).

На загазованій ділянці місцевості:

Для виключення виникнення іскріння, яке може привести до вибуху (загорання газоповітряної суміші), забороняється:

- ставити машини, заводити машини, що стоять, і проїжджати біля загазованого колодязя, газорозподільного пункту, шафного газорозподільного пункту, групової резервуарної установки ближче 15 метрів з підвітряної сторони;

- користуватися електричними і акумуляторними ліхтарями, які не мають вибухонебезпечного виконання;

- виконувати дії з металевими предметами з метою виключення удару один об одного;

- користуватися відкритим вогнем і розводити вогнища ближче 50 метрів від загазованої ділянки місцевості.

2.6 У випадку припинення подачі електроенергії відключити електричні прилади від мережі. Виявивши обрив електропроводів, пошкодження їхньої ізоляції негайно повідомити керівництво та відповідальну особу за стан ЦЗ (техногенної безпеки) та охорони праці.

3. Правила поведінки і дії при виникненні НС природного характеру

3.1 Паводки, повені, катастрофічні затоплення.

Паводок - короткочасне і неперіодичне підняття рівня води в річці, що виникає в результаті швидкого танення снігу при відлизі, льодовиків, рясних дощів, пропусків води з водосховищ. Паводок може викликати повінь.

Підтоплення можуть виникати несподівано і тривати від декількох хвилин до 2-3 годин і більше. При виникненні підтоплення можливі перебої в роботі об'єктів життєзабезпечення, перебої чи відключення енергопостачання, зупинка руху і аварії за участю громадського і особистого транспорту, ушкодження або руйнування будівель і споруд, промислових і сільськогосподарських підприємств, блокування людей в підвальних і заглиблених приміщеннях, в громадському і особистому транспорті, ушкодження комунікацій, небезпека поразки електричним струмом, загроза життя і здоров'ю людей.

Повінь - значне затоплення водою місцевості в результаті підйому рівня води в річці, озері або морі, що викликається різними причинами. Повінь на річці виникає від різкого зростання кількості води внаслідок танення снігу або льодовиків, розташованих в її басейні, а також в результаті випадання рясних опадів. Повені нерідко викликаються підвищенням рівня води в річці внаслідок того, що захаращується русла льодом при льодоході (затору) або унаслідок закупорювання русла під нерухомим крижаним покривом скупченнями

внутрішньо водного льоду і утворення крижаної пробки (зажора). Повені можуть бути обумовлені також проривами гребель.

Катастрофічне затоплення - це гідродинамічне лихо, яке є результатом руйнування штучної чи природної греблі і полягає в стрімкому затопленні хвилею прориву нижче розташованої місцевості і виникненні повені. Катастрофічне затоплення поширюється зі швидкістю хвилі прориву і призводить через якийсь час після прориву греблі до затоплення великих територій шаром води від 0,5 до 10 м і більше. Утворюються зони затоплення. Час протягом якого затоплені території можуть знаходитися під водою, коливається від 4 годин до декількох діб. При отриманні попередження про загрозу затоплення внаслідок виходу з русел великих та малих річок або внаслідок руйнування гребель водосховищ і виникнення катастрофічного затоплення, слід дотримуватися встановленого порядку, без зволікання вийти у безпечні та підвищені місця.

Дії в разі загрози виникнення паводку, повені, катастрофічного затоплення.

- Уважно слухайте інформацію та повідомлення про НС та інструкцію про порядок дій.

- Зберігайте спокій, попередьте оточуючих, надайте необхідну допомогу інвалідам, дітям і людям похилого віку.

- Дізнайтесь у місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування про місце збору мешканців для евакуації і готуйтеся до неї.

- Підготуйте документи, одяг, найнеобхідніші речі, запас продуктів харчування і медикаментів на декілька днів. Складіть усе до валізи і зберігайте у водонепроникному пакеті.

- Від'єднайте всі електричні прилади від електромережі і вимкніть газ.

- Перенесіть найбільш цінні речі і продукти харчування на верхні поверхи або підніміть на верхні полиці.

Якщо будинок або споруда потрапляє в зону можливого підтоплення, рекомендується прийняти попереджувальні заходи:

- створити ущільнення в притворах дверей і вікнах підвальних, цокольних і перших поверхів;

- очистити від сміття водоскидні канами в районі будинку або споруди;

- закрити вентиляційні отвори в підвальних приміщеннях з метою попередження вступу зовнішніх поверхневих вод;

- звільнити підвали від майна і продовольства;

- заготовити мостки, дошки і опори до них для облаштування проходів до будинку і надвірних будівель на підтоплюваних ділянках;

- заздалегідь скласти перелік документів, особистих речей і майна, необхідних у разі евакуації;

- укласти в рюкзак необхідні теплі речі, дводобовий запас продуктів харчування та води.

Дії в зоні раптового затоплення під час повені, паводку.

- Зберігайте спокій і уникайте паніки.

- Швидко зберіть особисті документи, цінності, ліки, продукти й інші необхідні речі.

- Надайте необхідну допомогу дітям, інвалідам, людям похилого віку і підготуйтеся до евакуації.

- За можливістю негайно залиште зону затоплення.

- Перед виходом з будинку вимкніть електро- і газопостачання. Закрийте вікна і двері, якщо є час - закрийте вікна і двері першого поверху дошками.

- Перевірте, чи немає поблизу потерпілих, надайте по можливості їм допомогу.

- Підніміться на верхні поверхи або горищні приміщення.

- До прибуття рятувальників залишайтеся на верхніх поверхах, даху, деревах або інших піднесеннях, сигналізуйте рятувальникам, щоб у них була можливість швидко вас знайти.

- Потрапивши у воду, зніміть з себе важкий одяг і взуття, відшукайте поблизу предмети, за допомогою яких можна протриматися на воді до часу, поки надійде допомога.

В разі загрози масштабного затоплення проводитиметься евакуація населення. Громадяни повинні прибути у вказаний час на місце збору і мати особисті документи, речі першої необхідності, ліки, невеликий запас продуктів харчування та питної води.

Евакуація проводиться, зазвичай, у найближчі населені пункти, що перебувають поза зоною затоплення. Евакуйованих розташовують у громадських будівлях, а також у помешканнях жителів цього населеного пункту.

Дії під час рятувальних робіт.

- Проявіть витримку і самовладання, суворо дотримуйтеся вимог рятувальників.

- Не переповнюйте рятувальні засоби (катери, човни, плоту та інші плавзасоби), оскільки це загрожує безпеці рятувальників і врятованих.

- Потрапивши у воду, слід скинути з себе важкий одяг та взуття, відшукати поблизу предмети, що височать над водою або плавають, скористатися ними до прибуття допомоги.

3.2. Снігові бурі, урагани, смерчі та інші стихійні лиха.

Ураган – це атмосферний вихор великих розмірів зі швидкістю вітру до 120 км на годину, а в приземному шарі – до 200 км/год.

Буря – це тривалий, дуже сильний вітер зі швидкістю, яка більша 20 метрів на секунду. Вона звичайно спостерігається при проходженні циклону й супроводжується сильним хвилюванням на морі, озерах, річках та руйнуваннями на суші.

Смерч – атмосферний вихор, що виникає у грозовій хмарі й поширюється долілиць, часто до самої поверхні Землі у вигляді темного хмарного рукава або хобота, діаметром у десятки і сотні метрів. В цілому, небезпека для людей при таких природних явищах полягає в руйнуванні дорожніх і мостових покриттів, споруджень, повітряних ліній електропередачі й зв'язку, наземних

трубопроводів, а також ураженню людей уламками зруйнованих споруджень, осколками скла, що летять із великою швидкістю. Крім того, люди можуть загинути й одержати травми у випадку повного руйнування будинків. При сніжних і курних бурях небезпечні сніжні замети й скупчення пилу (“чорні бурі”) на полях, дорогах і населених пунктах, а також забруднення води.

Основними ознаками виникнення ураганів, бур і смерчів є:

- посилення швидкості вітру й різке падіння атмосферного тиску;
- зливові дощі й штормовий нагін води;
- бурхливе випадання снігу й ґрунтового пилу.

Отримавши повідомлення про загрозу снігової бурі, урагану, смерчу необхідно:

- зібрати працівників, довести до них обстановку та поставити завдання у відповідності до розпорядження місцевого штабу ЦЗ;
- організувати герметизацію приміщень;
- організувати укріплення окремих елементів будинків і споруд;
- підготувати засоби аварійного освітлення;
- створити запас питної води, продуктів харчування;
- під час бурі або інших стихійних лих заборонити вихід людей із приміщення;
- перейти з легких будівель у більш міцні будинки або в захисні спорудження ЦЗ.

Дії під час урагану, бурі, смерчу. Якщо ураган (буря, смерч) застали Вас у приміщенні, відійдіть від вікон і займіть безпечне місце біля стін внутрішніх приміщень, у коридорі, біля вбудованих шаф, у ванних кімнатах, туалетах, коморах, у міцних шафах, під столами. Відключіть електроенергію, закрийте крани на газових мережах. У темний час доби використовуйте ліхтарі, лампи, свічки; включіть радіоприймач для одержання інформації органів з питань НС та ЦЗ населення; по можливості, перебувайте в заглибленому укритті, у сховищах і т.п. Якщо ураган, буря або смерч застали Вас на вулицях населеного пункту, тримайтеся якнайдалі від легких будівель, будинків, мостів, естакад, ліній електропередачі, щогл, дерев, рік, озер і промислових об’єктів. Для захисту від уламків, що летять, і осколків скла використовуйте аркуші фанери, картонні й пластмасові ящики, дошки й інші підручні засоби. Намагайтеся швидше вкритися в підвалах, льохах і протирадіаційних укриттях, якщо такі є у населених пунктах. Не заходьте в ушкоджені будинки, тому що вони можуть обрушитися при нових поривах вітру. Під час сніжної бурі вкривайтеся в будинках. Якщо Ви опинилися у полі або на міжсільській дорозі, виходьте на магістральні дороги, які періодично розчищаються і де більша ймовірність надання Вам допомоги. При курній бурі закрийте обличчя марлевою пов’язкою, хусткою, шматком тканини, а очі – окулярами. При надходженні сигналу про наближення смерчу необхідно негайно зійти в укриття, підвал будинку або льох, або вкритися під ліжком і іншими міцними меблями – ніщо інше не допоможе. Якщо смерч застає Вас на відкритій місцевості, вкривайтеся на дні дорожнього кювету, у ямах, ровах, вузьких ярах, щільно притискаючись до землі, закривши голову одягом або гілками дерев. Потрібно лягти максимально

низько. Не залишайтеся в автомобілі, негайно виходите з нього й укривайтеся, як зазначено вище. Після відходу головної небезпеки, після припинення стихійного явища необхідно з'ясувати, чи не має навколо Вас поранених людей, чи не потрібна комусь невідкладна допомога.

3.3 Землетруси

Землетруси – підземні поштовхи і коливання земної поверхні, що виникають внаслідок раптових зміщень і розривів у земній корі або верхній частині мантії Землі, які передаються на великі відстані у вигляді пружних коливань.

Землетруси завжди викликали у різних людей розлад психіки, що проявлялися у не правильній поведінці. Слідом за гострою руховою реакцією часто настає депресивний стан із загальною руховою загальмованістю. Унаслідок цього, як показує статистика, більша частина отриманих травм серед населення пояснюється несвідомими діями потерпілих, обумовленими панічним станом і страхом. Попередити землетрус неможливо, але у випадку оповіщення про загрозу землетрусу чи появи його ознак слід діяти **швидко, але спокійно, впевнено і без паніки.**

При завчасному попередженні про загрозу землетрусу, перш ніж залишити приміщення, необхідно вимкнути нагрівальні пристрої і газ, після цього взяти необхідні речі, невеликий запас продуктів харчування, медикаменти, документи і вийти безпечно місце (на вулицю) передбачене планом евакуації.

На вулиці слід якомога швидше відійти від будівель і споруд у напрямку площ, широких вулиць, скверів, спортивних майданчиків, незабудованих ділянок, суворо дотримуючись встановленого громадського порядку.

Якщо землетрус почався раптово, коли зібратися і вийти з квартири (будинку) виявляється неможливим, необхідно зайняти місце (встати) у дверному чи віконному прорізі; тільки стихнуть перші поштовхи землетрусу швидко вийти на вулицю. У подальшому необхідно діяти у відповідності з обстановкою, що склалася, виконувати всі розпорядження органів управління з питань НС та ЦЗ населення.

Як діяти, опинившись під завалом у зруйнованому будинку:

- покличете на допомогу;
- якщо хтось відгукнувся, повідомте, де ви знаходитесь і що з вами сталося. Спокійно чекайте, поки розберуть завал;
- якщо вас ніхто не чує, спробуйте вивільнити руки і ноги;
- відтак роздивіться, якими предметами вас завалило;
- якщо вони не надто важкі, обережно почніть розбирати завал. Намагайтеся не зачепити те, на чому все тримається;
- якщо не бачите, чим вас завалило, або предмети, які на вас впали, дуже важкі, терпляче кличте на допомогу кілька годин;
- якщо ніхто не чує, почніть дужче розбирати завал;
- звільнившись, огляньте себе. Якщо необхідно, надайте собі першу допомогу: зупиніть кровотечу, зафіксуйте зламану кінцівку;

- якщо не маєте змоги вибратися з будинку, намагайтесь сповістити про себе (якщо є можливість, скористуйтесь телефоном мобільного зв'язку, стукайте по трубах і батареях опалення, голосно кличте на допомогу);
- очікуючи допомоги, намагайтесь уникнути переохолодження: при можливості - постеліть щось на підлогу, ляжте на бік, підклавши під себе руку, коліна підтягніть до грудей.

3.4. Надзвичайна ситуація епідемічного характеру.

У разі виникнення і розповсюдження групових та масових інфекційних захворювань необхідно:

- забезпечити виконання заходів та рекомендацій органів охорони здоров'я по профілактиці попереджень інфекційних захворювань;
- посилити контроль за дотриманням гігієни та протиепідемічного режиму в лікарні з метою активного виявлення захворювань;
- у разі захворювання працівника негайно ізолювати його та організувати обстеження;
- забезпечити захист продуктів харчування та питної води від зараження;
- організувати лабораторну перевірку питної води та продуктів харчування;
- щоденно проводити дезінфікування приміщень, звернути особливу увагу на приміщення побуту.

4. Дії у разі виникнення деяких інших аварій та надзвичайних ситуацій. Забруднення ртуттю

Ртуть - метал сріблясто-білого кольору, у звичайних умовах легко рухома рідина, що при ударі поділяється на дрібні кульки, у 13,5 разів важча за воду. Температура плавлення - + 38,9 С. З підвищення температури випаровування ртуті збільшується. Пари ртуті та її сполуки дуже отруйні. З попаданням до організму людини через органи дихання ртуть акумулюється та залишається там на все життя. Встановлена максимально допустима концентрація парів ртуті для житлових і робочих приміщень – 0,0003 мг/м. Концентрація парів ртуті в повітрі понад 0,2 мг/м викликає гостре отруєння організму людини.

Симптоми:

Гостре отруєння проявляються через 8-24 години, починається загальна слабкість, головний біль та підвищується температура. Згодом – болі в животі, розлад шлунка, хворіють ясна.

Хронічне отруєння є наслідком вдихання малих концентрацій парів ртуті протягом тривалого часу. Ознаками такого отруєння є зниження працездатності, швидка стомлюваність, послаблення пам'яті і головний біль, в окремих випадках можливі катаральні прояви з боку верхніх дихальних шляхів, кровотечі ясен, легке тремтіння рук та розлад шлунка.

Тривалий час ніяких ознак може й не бути, але потім поступово підвищується стомлюваність, слабкість, сонливість – головний біль, апатія й емоційна нестійкість. Починає порушуватися мова, тремтять руки, а у важких

випадках – ноги і все тіло. Ртуть уражає нервову систему, а тривалий вплив її викликає навіть божевілля. Боротьба з великою кількістю ртуті та її парів дуже складна. Хіміки називають її **демеркуризацією**.

Демеркуризація може проводитися двома способами:

хіміко-механічним – механічний збір кульок ртуті з подальшою обробкою забрудненої поверхні хімічними реагентами (після такого способу обробки приміщення потребує посиленого провітрювання);

механічним – механічний збір кульок ртуті з поверхні з наступною заміною підлоги, штукатурки або капітальним ремонтом будівлі (цей спосіб може застосовуватися разом з хіміко-механічним).

Якщо ви виявили або побачили кульки ртуті в будь якому місці, будь ласка, негайно сповістити про це керівництво закладу.

Дії персоналу при забрудненні приміщення ртуттю. Якщо в приміщенні розлито невелика кількість ртуті (розбито ртутний термометр):

- Виведіть з приміщення всіх людей.
- Відчиніть настіж усі вікна у приміщенні.
- Максимально ізолюйте від людей забруднене приміщення, щільно зачиніть всі двері.
- Захистить органи дихання хоча б вологою марлевою пов'язкою.
- Негайно починайте збирати ртуть: збирайте спринцівкою великі кульки і відразу скидайте їх у скляну банку з розчином (2 г перманганату калію на 1 літр води), більш дрібні кульки збирайте щіточкою на папір і теж скидайте в банку. Банку щільно закрийте кришкою. Використання пилососа для збирання ртуті – забороняється.
- Вимийте забруднені місця мильно-содовим розчином (400 грамів мила і 500 грамів кальцинованої соди на 10 літрів води) або розчином перманганату калію (20 грамів на 10 літрів води).
- Зачиніть приміщення після обробки так, щоб не було сполучення з іншими приміщеннями, і провітрюйте протягом трьох діб.
- Утримуйте в приміщенні, по можливості, температуру не нижче 18 – 20 градусів С для скорочення термінів обробки протягом проведення всіх робіт.
- Вичистіть та промийте чорним розчином марганцівки підошви взуття, якщо ви наступили на ртуть.

Якщо ртуті розлито більш, ніж у термометрі:

- Зберігайте спокій, уникайте паніки.
- Виведіть з приміщення всіх людей, надайте допомогу дітям, інвалідам та людям похилого віку – вони підлягають евакуації в першу чергу.
- Захистить органи дихання хоча б вологою марлевою пов'язкою.
- Відчиніть настіж усі вікна і двері.
- Ізолюйте максимально забруднене приміщення, щільно зачиніть всі вікна і двері.
- Швидко зберіть документи, цінності, ліки, продукти та інші необхідні речі.
- Вимкніть електрику перед виходом з будинку.

- негайно викликайте фахівців через місцевий державний орган з питань НС та ЦЗ населення. У крайньому випадку – зателефонуйте в міліцію 102.

5. Правила поведінки і дії при виникненні НС соціального характеру

5.1 Дії робітників ДВНЗ ПДАБА за сигналами оповіщення при можливих терористичних актах

У випадку проявлення будь якої форми тероризму, необхідно негайно сповістити Поліцію по тел.102, СБУ 0 800 501 482, ДСНС тел.101,112.

5.1.1 Дії керівників структурних підрозділів ДВНЗ ПДАБА у разі виникнення проявів тероризму:

При отриманні інформації про прояв тероризму (закладання вибухового пристрою,

-негайно доповісти керівнику, а при його відсутності оповістити про подію за тел. ДСНС -101, 112, Поліція - 102, СБУ- 0 800 501 482;

-прийняти заходи по евакуації персоналу та студентів з місця події у безпечне місце, передбачене Планом евакуації учбового корпусу, кафедри, гуртожитку;

-не допустити паніки та толоки під час проведення заходів по евакуації;

-заборонити доступ до місця події;

-зустріти підрозділ по боротьбі з тероризмом, показати місце події;

Кожний громадянин, який виявив, був свідком підготовки терористичного акту, знав про його здійснення зобов'язаний негайно доповісти своєму керівникові про подію або зателефонувати по тел..101, 102, 0 800 501 482.

5.1.2 Дії робітників у разі виникнення проявів тероризму:

5.1.2.1 При загрозі проведення терористичних актів:

-не піддаватися паніці та не панікувати самому;

-заспокоїтися та зібратися з думками;

-діяти помірковано та виважено;

-прибрати з балконів легкозаймисті матеріали;

-закрити двері на балкони та вікна, закрити штори на вікнах (це збереже від осколків скла);

-підготувати бинти, йод, вату та інші необхідні медичні засоби для надання першої допомоги;

-створити необхідний запас харчів та питної води; -уникати місць масового скупчення людей;

-відправити (бажано) дітей, осіб похилого віку на дачу, у село, до іншого більш безпечного місця (населеного пункту) до родичів або знайомих;

-обмежити (по можливості) користування громадським транспортом;

-домовитися з сусідами про взаємодопомогу у разі необхідності;

-підготуватися до екстреної евакуації (скласти в сумку документи, коштовності, гроші, продукти харчування, які швидко не псуються та питну воду);

-допомогти хворим і людям похилого віку підготуватися до евакуації;

-тримати постійно увімкнену радіоточку, телевізор, радіоприймач, телефон для прослуховування повідомлень;

-тримати у доступному місці перелік телефонів чергових служб ДСНС, МВС, СБУ – **101, 102, 0 800 501 482** для передачі про загрозу проведення терористичного акту.

5.1.2.2 При виявленні підозрілого предмету.

Терористи намагаються розмістити вибухові пристрої у найбільш уразливих місцях, де зможуть завдати найбільшої шкоди населенню.

До таких місць, як правило, належать:

- автомобілі;

- входи, внутрішні двори, підсобні приміщення адміністративних і житлових будинків, складських приміщень;

- урни для сміття, інженерні комунікації в місцях масового перебування людей (фестивалі, ярмарки, базари, супермаркети, підземні переходи тощо);

- громадський транспорт (вагони тролейбусів, автобусів, трамваїв, поїздів тощо);

- об'єкти підвищеної небезпеки, тощо.

Для камуфляжу вибухових пристроїв можуть бути використані звичайні побутові предмети: портфелі, валізи, сумки, пакунки, пакети, згортки, мішки, ящики, коробки, іграшки, зовнішній вигляд яких може приховувати їх справжнє призначення.

Ознаками підозрілих предметів, які можуть бути вибуховими пристроями можуть бути:

-наявність дротів, малої антени, скочу;

-наявність підозрілих звуків (цокання годинника, клацання), джерел електроживлення (батареєнок, акумуляторів тощо) або розтяжок дроту (шпагату, мотузки);

-незвичне розміщення предмету, а також не властивий специфічний запах;

-залишення речей незнайомої людини для збереження;

-тривале перебування без догляду різних побутових предметів;

- предмети, що знаходяться в не призначених для цього місцях (наприклад, велика дитяча іграшка біля входних дверей);

- предмети з прикріпленими до них мобільними телефонами, радіостанціями, акумуляторами.

Слід пам'ятати, що вибухова речовина може бути різноманітного виду та мати різні властивості, що, у свою чергу, надає можливість замаскувати вибуховий пристрій навіть у поштовому конверті.

З метою попередження вибуху та встановлення наявності вибухового пристрою необхідно:

- не приймати від сторонніх осіб подарунків, квітів, поштових посилок;
- користуючись громадським транспортом, не погоджуватись на пропозиції супроводжувати речі невідомої особи (у тому числі провідників, стюардів, контролерів);
- не залишати без уваги річ, яка не повинна тут перебувати;
- опитати осіб, які постійно там перебувають, щоб виявити власника, або особу, яка цю річ залишила;
- у разі, якщо власник не виявлений, негайно повідомити про знахідку службу охорони ДВНЗ ПДАБА, а при їх відсутності ДСНС, МВС, СБУ тел. **101, 102, 0 800 501 482.**

При виявленні будь-де підозрілого предмету необхідно:

- не вчиняти ніяких дій (не чіпати, не відкривати та не переміщувати його);
- зафіксувати час його виявлення;
- не використовувати мобільні телефони та засоби радіозв'язку;
- домогтися щоб люди і ви самі, відійшли на безпечну відстань;
- повідомити про знахідку тел. **101, 102, 0 800 501 482.**
- дочекатися прибуття оперативно-слідчої групи МВС, СБУ, ДСНС та вказати їм місце знаходження підозрілого предмету.

Безпечними відстанями слід вважати наступні рекомендовані зони та оточення:

Підозрілий предмет (знахідка), вибуховий пристрій або боеприпаси	Зона евакуації та оточення
Граната РГД-5	Не менше 50 м
Граната Ф-1	Не менше 300 м
Тротилова шашка вагою 200 г	50 м
Тротилова шашка вагою 400 г	75 м
Пивна банка начинена вибухівкою, 0.33 л	60 м
Міна МОН-50	75 м
Валіза (кейс) начинений вибухівкою	230 м
Дорожня валіза (чемодан) начинений вибухівкою	350 м
Автомобіль типу «Жигулі»	500 м
Автомобіль типу «Волга»	600 м
Мікроавтобус	900 м
Вантажний автомобіль (фургон)	1250 м

5.1.3 При отриманні анонімного повідомлення про замінування

При отриманні телефоном анонімного повідомлення про замінування необхідно:

5.1.3.1 Встановити контакт з невідомою особою, яка повідомила телефоном про замінування, та намагатися при цьому:

- встановити мотив особи щодо замінування;
- усвідомити, які вимоги висловлює особа;
- спробувати відмовити особу виконувати свій задум;
- умовити особу передзвонити, посилаючись на поганий зв'язок (погано чую, не зрозумів, повторіть я запишу).

5.1.3.2 Під час телефонної розмови спробувати визначити звідки особа телефонує, Для цього:

- при наявності на телефонному апараті автоматичного визначника номеру (АВН) записати номер телефону, з якого телефонує невідома особа;
- при відсутності визначника номеру та після завершення розмови з особою не класти слухавку та телефонний апарат, щоб на АТС не втрачався напрямок з'єднання.

З іншого телефонного апарату негайно зателефонувати оператору зв'язку, що обслуговує телефонну лінію, пояснити, що склалося та запропонувати йому негайно встановити номер телефону та адресу, з якої телефонувала особа.

5.1.3.3 Після завершення розмови з невідомою особою негайно записати:

- точний час телефонного дзвінка особи;
- отриману інформацію;
- ймовірну стать особи;
- інтонацію та тембр голосу особи;
- ймовірний вік особи;
- наявність дефектів мови;
- наявність звукового (шумового) фону супроводу телефонної розмови.

5.1.3.4 Не повідомляйте про загрозу нікому, крім тих осіб, кому про це необхідно знати (керівник закладу, його заступники, головний інженер), щоб не викликати паніку та виключити непрофесійні дії інших осіб.

У разі отримання сигналу про евакуацію.

Якщо ви знаходитесь на своєму робочому місці, послідовно виконуйте наступні дії у такому порядку:

- без зайвого поспіху, паніки та істерики приберіть службові документи у місця їх постійного зберігання, візьміть з собою особисті речі;
- закрийте вікна, виключіть електроживлення оргтехники, електроприладів, освітлення, закрийте двері на ключ, ключ залишіть у замку;
- покиньте приміщення, рухайтесь маршрутами, вказаними на схемі евакуації;
- відійдіть від будови і виконуйте команди персоналу, який здійснює організацію та проведення евакуації;
- повертатися у покинуте приміщення можна тільки після дозволу відповідальних осіб.

5.1.3.5 негайно повідомити свого керівника про отриману інформацію та іншу інформацію, яку вдалося встановити під час розмови.

5.1.3.6 Про отримання анонімного повідомлення по команді керівника, а при його відсутності самому повідомити телефоном МВС, ДСНС, СБУ тел. **101, 102, 0 800 501 482.**

5.1.4 При захопленні у заручники

При захопленні у заручники:

-попри всі страхи необхідно зрозуміти, чого хочуть терористи, визначити для себе, хто з них найнебезпечніший (нервовий, рішучий, агресивний);

-виконуйте всі вказівки ватажка та не надумайте зухвало дивитися йому у вічі - це завжди сигнал до агресії;

-не вдавайтесь до дій, що можуть привернути увагу терористів;

-не реагуйте на провокаційну чи зухвалу поведінку терористів, продовжуйте спокійно сидіти, не задаючи питань; -перш ніж пересунутися чи відкрити сумочку, запитуйте дозволу;

-віддайте особисті речі, яких вимагають терористи;

-сховайте, по можливості, документи та матеріали, що можуть вас скомпрометувати;

-не впадайте в паніку, краще подумайте, як знайти вихід з цього становища;

-не апелюйте до совісті терористів. Це майже завжди марно. Вони виконуватимуть те, що задумали, та, щоб перекричати голос совісті, можуть йти на жорсткі й неадекватні дії;

-не підвищуйте голос і не жестикулюйте, навіть якщо у вас виникає бажання попередити про щось своїх знайомих або родичів, які поруч з вами;

-при стрілянині лягайте на підлогу або сховайтеся за сидінням, але нікуди не біжіть, у подібній ситуації місця біля вікна служать кращою схованкою, ніж місця в проході; іноді трапляється нагода врятуватися, знаходячись на місцях біля виходів;

-якщо хтось поранений і йому потрібна допомога, а ви можете її надати, попросіть підійти старшого і зверніться до нього з такими словами: "Ви можете зберегти одне життя. Це колись вам зарахується. Я можу надати допомогу людині та завжди замовлю за вас слово. Будьте розсудливі! Дозвольте мені допомогти нещасному, інакше ми його загубимо". Треба говорити спокійно і дивитися прямо у вічі злочинцю. Нічого не починайте робити, доки не одержите дозволу. Не наполягайте на своєму;

-якщо вдасться симулювати симптоми хвороби, з'являється можливість звільнитися в результаті переговорів: часто в ході переговорів терористи звільняють жінок, дітей, літніх і хворих людей;

- намагайтеся уникати контактів із терористами, якщо вони жадають від вас співучасті у тих чи інших діях. Наприклад, зв'язати когось, піддати катуванню та інше. Вам не завадить у цьому випадку втратити свідомість,

продемонструвати свій переляк та безсилля, послатися на слабкість. Усі інші вимоги терористів треба виконувати беззаперечно і точно.

-якщо ви зрозумієте, що терорист блефує і в руках у нього муляж, не перевіряйте цього! Помилка може коштувати вам життя;

-якщо поблизу стався вибух, не поспішайте покинути приміщення, вас можуть прийняти за злочинця, і ви мимоволі станете мішенню для групи захоплення;

-намагайтеся запам'ятати все, що бачите та чуєте під час акту тероризму: імена, прізвиська, хто з терористів що робив і як поведився, їх зовнішній вигляд, ступінь їхньої реальної агресивності.

Почувши про початок антитерористичної операції (стрільба, вибухи), необхідно:

- лягти на підлогу обличчям вниз, поклавши руки долонями на потилицю;

- чітко виконувати команди співробітників антитерористичного підрозділу уникаючи різких рухів.

5.1.5 При загрозі масових заворушень

При загрозі масових заворушень необхідно:

-зберігати спокій та розсудливість;

-при знаходженні на вулиці негайно залишити місце масового скупчення людей, уникати агресивно налаштованих людей;

- якщо ви опинились у натовпі, не намагайтесь вийти з нього, рухайтесь у тому ж напрямку, що й натовп;

- руки зігніть у ліктях на рівні грудей та розсуньте їх, звільняючи від тиску грудну клітину;

- не тримайте руки у кишенях;

Головне в натовпі - не впасти. Якщо вас збили з ніг і ви впали на землю, спробуйте згорнутися клубком і захистити голову руками, прикриваючи потилицю.

При будь-якій можливості треба спробувати встати;

- якщо натиск натовпу набрав загрозливого характеру, негайно покиньте будь-яку ношу та позбавтесь від сумок на довгому ремні і шарфу;

-не піддаватися на провокації;

-при знаходженні вдома(в гуртожитку) надійно закрити двері, не виходити на балкон і не наближатися до вікон; -не залишати приміщення без нагальної потреби.

5.1.6 При виявленні підозрілого поштового відправлення

Останнім часом почастишали випадки проведення терористичних актів з використанням поштового каналу шляхом розсилки:

-бандеролей і посилок із вибуховими пристроями, що спрацьовують і вибухають під час їх розкриття;

-листів, бандеролей і посилок тощо, оброблених збудниками небезпечних інфекційних захворювань.

Ознаками підозрілого поштового відправлення для проведення терористичного акту можуть бути:

- відсутність на поштовому відправленні зворотної адреси відправника;
- наявність на поштовому відправленні адреси незнайомого відправника, надпису «особисто» або «конфіденційно», «відкривати тут», відсутність адреси отримувача;
- незвична вага, яка не відповідає розміру поштового відправлення;
- сліди розкриття поштового відправлення (листів, пакетів, бандеролей та посилок);
- наявність підозрілих вкладень у поштове відправлення (мікроскопічних вкладень, порошків, потемніння паперу від хімічної обробки тощо);
- присутність у поштовому відправленні дротів або сипучих матеріалів;
- специфічний запах, не властивий для поштового відправлення;
- інші ознаки, які не властиві поштовому відправленню і викликають підозру.

При виявленні підозрілого поштового відправлення необхідно:

- припинити будь-які дії з його відкриття;
- підозріле поштове відправлення ізолювати в поліетиленовий пакет і перев'язати скетчем;
- ні в якому разі не пробувати підозрілу речовину на смак;
- негайно ретельно обробити руки миючими засобами;
- вийти самому та вивести інших присутніх з приміщень, де знаходиться підозріле поштове відправлення;
- негайно доповісти про виявлене підозріле поштове відправлення своєму керівнику, а при його відсутності в чергові служби МВС, ДСНС, СБУ, тел. **101, 102, 0 800 501 482**.
- дочекатися прибуття їх представників і вказати де знаходиться підозріле поштове відправлення.

6. Правила поведінки і дії при виникненні НС воєнного характеру

6.1. Дії за сигналами оповіщення в особливий період

В особливий період (загроза ведення бойових дій, ведення бойових дій) з метою привернення уваги населення до обстановки, яка склалася доводиться сигнал оповіщення «**УВАГА ВСІМ!**» шляхом вмикання електричних сирен, які дублюються протяжними гудками інших звукових пристроїв та транспортних засобів.

Після цього в мовному режимі передається сигнал через засоби масової інформації (радіо, телебачення тощо) «**ПОВІТРЯНА ТРИВОГА**» та порядок дій за цим сигналом.

Почувши сигнал необхідно:

- а) перебуваючи вдома:

-ввімкнути приймач радіотрансляційної мережі, телевізор, радіоприймач і уважно прослухати інформацію;

-при можливості попередити сусідів і самотніх людей, що мешкають поруч;

- перед виходом з будинку перекрийте газо-, електро- та водопостачання, зачиніть вікна і вентиляційні отвори;

-швидко одягнутися (одягнути дітей, перевірити наявність в кишені одягу записок на яких зазначено – прізвище, ім'я, по батькові, адреса, вік, номер домашнього телефону);

-взяти завчасно підготовлений запас продуктів, води, документи, ліхтарик та найкоротшим шляхом прямувати до захисної споруди Візьміть з собою індивідуальні засоби захисту дихання і найнеобхідніші речі;

Категорично забороняється після сигналу **«ПОВІТРЯНА ТРИВОГА»** залишатися в будинках, адже внаслідок вибуху вони будуть руйнуватися від впливу ударної хвилі.

-зайняти місце у захисній споруді та виконувати вимоги коменданта споруди;

-уважно слідкувати за розпорядженнями та сигналами оповіщення.

б) перебуваючи на роботі:

-виконати заходи, передбачені на цей випадок Планом дій та інструкцією;

-швидко, без паніки зайняти місце в захисній споруді відповідно до розрахунку;

-виконувати вказівки керівника щодо поведінки в захисній споруді;

-не залишати захисну споруду до отримання команди **«ВІДБІЙ ПОВІТРЯНОЇ ТРИВОГИ»**

в) перебуваючи у громадському місці:

-вислухати вказівки адміністрації громадського місця та діяти у відповідності з ним.

В будь якому випадку не допускати паніки і зайняти місце в найближчій захисній споруді (підвал і т.п.).

При отриманні сигналу **«ВІДБІЙ ПОВІТРЯНОЇ ТРИВОГИ»:**

-усім повернутись до місць роботи, занять або проживання;

-бути готовими до можливого повторного нападу противника;

-завжди майте при собі засоби індивідуального захисту.

Склад «ТРИВОЖНОЇ ВАЛІЗИ»:

- паспорт і копії всіх необхідних документів (свідоцтво про народження, військовий квиток, документ про освіту, трудову книжку або пенсійне посвідчення, документи на власність);

- гроші (готівку і банківські картки);

- зарядні пристрої для мобільних телефонів;

- радіоприймач, ліхтарик, сигнальні пристрої, компас, годинник, компактний набір інструментів (мультитул), ніж, пакети для сміття, блокнот, олівець, нитки, голки, сірники, запальнички;

- теплий одяг (якщо є така можливість, підготуйте також термоковдру), нижню білизну, надійне зручне взуття;

- гігієнічні засоби;
- аптечку, включно з медичними препаратами, які вживаєте щодня, а також рецепти на медикаменти;
- посуд, в якому зможете приготувати, розігріти і зберігати їжу;
- воду і продукти харчування на 3 доби, які довго зберігаються і не потребують додаткового приготування.

Складіть речі у місткий, зручний рюкзак і тримайте його напоготові

Складіть речі у місткий, зручний рюкзак і тримайте його напоготові.

У разі надзвичайної ситуації це скоротить час на збори.

6.2. При загрозі бойових дій:

- закрити штори або жалюзі (заклейте вікна паперовими смужками) для зменшення ураження розбитим склом;
- перекрити газ, воду та вимкнути світло;
- взяти документи та предмети першої необхідності, медичну аптечку та продукти харчування і воду (на добу) та тривожну валізу;
- залишити приміщення та зайняти своє місце у захисній споруді (підвалі);
- виконувати всі розпорядження (вказівки) коменданта захисної споруди;
- не залишати безпечне місце без дозволу.

У зоні бойових дій або при потраплянні в надзвичайну ситуацію за участі озброєних людей:

- Не сповіщайте про свої майбутні дії і плани малознайомим людям, а також знайомим з ненадійною репутацією;
- Завжди носіть з собою документ, що посвідчує особу. Гроші і документи тримайте в різних місцях — так ви матимете більше шансів їх вберегти;
- Тримайте біля себе записи про групу крові (свою та близьких родичів) та інформацію про можливі проблеми зі здоров'ям (наприклад, алергію на медичні препарати, хронічні захворювання);
- Дізнайтеся, де розташовані сховища та укриття, найближчі до вашої оселі, роботи та місць, які ви часто відвідуєте;
- Намагайтеся якнайменше знаходитись поза житлом і роботою, зменшіть кількість поїздок без важливої причини, уникайте місць скупчення людей;
- При виході із приміщень дотримуйтеся правила правої руки і пропускайте вперед тих, хто потребує допомоги, - це допоможе уникнути тисняви;
- Не вступайте у суперечки з незнайомими людьми - це допоможе уникнути можливих провокацій;
- У разі надходження інформації з **офіційних каналів державних органів влади** про можливу небезпеку передайте її іншим людям: родичам, сусідам, колегам;
- При появі озброєних людей, військової техніки, заворушень негайно покиньте небезпечний район, якщо маєте таку можливість;

- Уникайте колон техніки і не стійте біля військових машин, які рухаються;
- Поінформуйте органи правопорядку, місцеві органи, військових про людей, які здійснюють протиправні і провокативні дії;
- У разі потрапляння у район обстрілу сховайтеся у найближчому сховищі або укритті і не виходьте ще деякий час після закінчення обстрілу;
- Якщо таких сховищ поблизу немає, використовуйте нерівності рельєфу (наприклад, канави, окопи, вирви від вибухів);
- У разі раптового обстрілу та відсутності поблизу сховищ – ляжте на землю головою в бік, протилежний до вибухів, і прикрийте голову руками або речами;
- Якщо поряд з Вами поранено людину, надайте першу допомогу і викличте швидку, представників ДСНС України, органів правопорядку, за необхідності - військових. Не намагайтесь надати допомогу пораненим, поки не завершився обстріл;
- Якщо ви стали свідком поранення або смерті людей, а також протиправних дій (наприклад, арешту, викрадення, побиття), спробуйте зберегти якнайбільше інформації про обставини подій.

В ЖОДНОМУ РАЗІ НЕ ВАРТО:

- наближатися до вікон, якщо почуєте постріли;
- спостерігати за ходом бойових дій, стояти чи перебігати під обстрілом;
- сперечатися з озброєними людьми, фотографувати і робити записи у їхній присутності;
- демонструвати зброю або предмети, схожі на неї;
- підбирати покинуту зброю та боєприпаси;
- торкатися вибухонебезпечних та підозрілих предметів, намагатися розібрати їх чи перенести в інше місце - натомість негайно повідомте про їхнє розташування територіальним органам ДСНС та Національній поліції за телефоном «101» та «102»;
- носити армійську форму або камуфльований одяг — краще вдягайте одяг темних кольорів, що не привертає уваги, і уникайте будь яких символів, адже вони можуть викликати неадекватну реакцію.

6.3. Дії при дезінформації:

Мета поширювачів дезінформації - посіяти паніку, послабити нашу волю до оборони. Не допомагайте їм, допомагайте собі: зберігайте самоконтроль і не поширюйте інформацію емоційного характеру в соцмережах.

Не вірте і не поширюйте інформацію із сумнівних джерел.

Достовірна інформація — на офіційних сторінках і каналах державних органів та Суспільного мовлення.

Жодним чином не поширюйте інформацію про переміщення українських військ. Ви можете нашкодити тим, хто захищає вас і державу.

Інформацію про втрати можуть знати лише органи безпеки та оборони України. Інформація на приватних акаунтах може не відповідати дійсності. Не поспішайте ділитись такою інформацією.

Якщо перервався інтернет-зв'язок або сторінки державних органів були зламані, звертайтеся по інформацію до Суспільного мовлення. Якщо не працює телебачення — вмикайте абонентську радіоточку.

6.4. При загрозі ураження стрілецькою зброєю:

-закрити штори або жалюзі (заклейте вікна паперовими смужками) для зменшення ураження розбитим склом;

-перекрити газ, воду та вимкнути світло;

-зайняти місце на підлозі в приміщенні, яке не має вікон (кладова, ванна кімната, прихожа і т.п.).

-по можливості попередити про небезпеку близьких, знайомих, сусідів;

-не залишати приміщення без нагальної потреби до отримання інформації про відсутність загрози.

- якщо ви потрапили під стрілянину на відкритому місці, краще впасти на землю та закрити голову руками. Ефективним захистом буде будь-який виступ, навіть тротуар, заглиблення в землі або канава. Укриттям також може стати бетонна сміттєва урна або сходинки ганку. Не намагайтеся сховатися за автомобілями або кіосками — вони часто стають мішенями.

- де б ви не знаходились, тіло повинне бути у максимально безпечному положенні. Згрупуйтеся, ляжте в позу ембріона. Розверніться ногами у бік стрілянини, прикривши голову руками та відкривши рот, щоб близький вибух не завдав шкоди барабанним перетинкам. Чекайте, поки стрілянина не вщухне, а пострілів не буде бодай протягом 5 хвилин.

- Якщо ваше житло перебуває в зоні регулярних збройних зіткнень, потрібно зміцнити вікна (наприклад, клейкою плівкою) — це допоможе уникнути розльоту уламків скла. Бажано закрити вікна, наприклад, мішками з піском або масивними меблями.

6.5. При вибуху боєприпасів (снаряди, міни, гранати і т.п.):

-при отриманні інформації про можливість такого (при польоті снаряд, міна видають специфічний звук схожий на свист, граната не розривається відразу після падіння-її можна побачити) негайно впасти на підлогу, або за будь яке укриття, закривши голову руками;

-після вибуху уважно оглянутися довкола та визначити наявність загрози подальших руйнувань стін, перекриття, а також кому необхідна допомога;

-за можливості спокійно, не панікуючи залишити небезпечне місце, а при неможливості цього знайти на місці укриття;

-перебуваючи під завалом подавати голосові сигнали, проявляючи меншу активність і берегти сили, зберігаючи які, можна протриматися до 3 –х діб;

-виконувати усі вказівки пошуковців і рятувальників.

У разі виявлення боєприпасів (авіаційні бомби, снаряди, міни, гранати, патрони) або речей, за зовнішніми ознаками схожих на боєприпаси, необхідно:

- негайно припинити всі роботи в районі виявлення вибухонебезпечних предметів (далі ВВП);

- по можливості попередити про підозрілий предмет осіб, які знаходяться поряд;

- вивести (відвести) на максимальну відстань усіх людей (не менше 100 метрів), які знаходились поблизу, намагаючись рухатись назад по своїх слідах;

- позначити місце перебування предмета, а по можливості, огородити його (для огорожі можна використовувати різні підручні матеріали: дошки, жердини, гілки, мотузки, шматки матерії тощо);

- негайно повідомити про знахідку в місцеві органи виконавчої влади, у ДСНС та в МВС (повідомлення робити не поспішаючи, чітко, із зазначенням точної адреси (орієнтирів) місця знаходження ВВП), тел. **101, 102, 0 800 501 482**

- очікувати на безпечній відстані від місця знаходження ВВП або предмета схожого на нього, представників органів місцевої влади, ДСНС, МВС, при цьому здійснюючи заходи щодо недопущення до небезпечної зони інших людей.

6.6. Під час артобстрілів:

Під час артилерійського, мінометного обстрілу або авіаційного нальоту не залишайтеся в під'їздах, під арками та на сходових клітках. Також небезпечно ховатися у підвалах панельних будинків, біля автомобільної техніки, автозаправних станцій і під стінами будинків із легких конструкцій. Такі об'єкти неміцні, ви можете опинитись під завалом або травмуватися.

Якщо вогонь артилерії, мінометний обстріл, авіаційне бомбардування застали вас на шляху, негайно лягайте на землю, туди, де є виступ або хоча б у невелике заглиблення. Захист можуть надати бетонні конструкції (окрім тих, які можуть обвалитися або загорітися), траншеї, неглибокі підземні колодязі, широкі труби водостоку і канави.

Закривайте долонями вуха та відкривайте рот — це врятує від контузії, убереже від баротравми.

Не приступайте до розбору завалів самостійно, чекайте фахівців з розмінування та представників аварійно-рятувальної служби.

6.7. Під час артилерійських обстрілів системами залпового вогню:

Снаряд (ракету) можна помітити та зреагувати, залп реактивної установки добре видно. Вночі це яскравий спалах на обрії, а вдень — димні сліди ракет.

Організуйте постійне спостереження, постійно тримайте у полі зору будівлі та споруди, які знаходяться поруч та які можливо використовувати як укриття. Після сигналу спостерігача є декілька секунд для того, щоб сховатись.

Ховайтесь у підвалі або в іншому заглибленому приміщенні. Вибирайте місце у кутку між несучими стінами та недалеко від вікон та дверей для того, щоб миттєво покинути будинок у випадку попадання снаряду.

Не виходьте з укриття, не почекавши хоча б 10 хвилин після завершення обстрілу, адже після залпу зазвичай ведеться уточнення результатів стрільби і коригування вогню або зміна позиції.

ТЕЛЕФОНИ РЯТУВАЛЬНИХ ТА АВАРІЙНИХ СЛУЖБ

112 – єдиний номер виклику всіх служб екстреної допомоги. Зателефонувавши за цим номером, диспетчер викличе бригаду потрібної служби.

101 – Пожежна допомога

102 – Поліція

103 – Швидка медична допомога

104 – Аварійна служба газової мережі

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ! В будь-якій ситуації треба зберігати спокій, не піддаватися паніці, вірити в свої сили і знання, безвихідних ситуацій не буває треба тільки вміти знайти вихід.

